

Az Gelişmişliğin Felsefesi Temelinde Spor Bilimleri Fakülteleri¹

Ersin AFACAN¹ , Nesil Özbay ÖZEN²

DOI: <https://doi.org/10.38021/asbid.1374357>

DERLEME

¹Milli Eğitim Bakanlığı,
Manisa/Türkiye

²Gençlik ve Spor
Bakanlığı,
Manisa/Türkiye

Öz
Ülkemizde Spor Bilimleri Fakültelerinin az gelişmişliği üzerine felsefi bir çalışmanın olmaması bu makalenin çıkış noktasıdır. İnsanla ilgili tüm eylemlerde olduğu gibi sporda da felsefe gerekli ve önemlidir. Felsefe sayesinde düşünmek ve düşündürmek spor insanlarına alışkanlık olarak kazandırılır. Bu alışkanlığın kazandırılmasında Spor Bilimleri Fakülteleri önemli rol oynamalıdır. Buna rağmen Spor Bilimleri Fakültelerinde Felsefe ve Spor Felsefesi dersleri ya okutulmuyor ya da yeterince okutulmuyor. Dolayısıyla bu fakültelerden mezun olan öğrenciler felsefenin akıl yürütme, neden-sonuç ilişkisi kurma, şüphe, analiz, yorum, anlama ve kavrama gibi işlevlerinden yeterince yararlanamıyor. Az gelişmiş ülkeler konusunun önem kazanması İkinci Dünya Savaşından sonra başlamıştır (Tütengil, 1980). Bugüne kadar gelen süreçte dünyada az gelişmiş ülkeler konusu çeşitli alanlarda ön plana çıkarılmıştır. Bu alanlardan biri de spor alanıdır. Bu nedenle az gelişmişlik kavramının felsefe üzerinden spora uyarlanması önem arz etmektedir. Bu çalışmada, yukarıda bahsedilen konulara ayrıntıları ile değinilmeye çalışılmıştır. Bunu yaparken sadece soyut düzlemde kalınmamış, tartışmalar somut konularla desteklenmiştir. Bu bağlamda spor eğitimindeki felsefesizlik üzerinde durulmuş ve sporun az gelişmişliğin felsefesi Türkiye'deki Spor Bilimleri Fakülteleri örneği üzerinden anlatılmaya çalışılarak bu konuda farkındalık oluşturulması amaçlanmıştır. Araştırma yöntemlerinden betimleme yönteminin kullanıldığı bu çalışmada, ilk olarak az gelişmişliğin ne olduğu açıklanarak az gelişmişliğin felsefesi üzerinde durulmuştur. Sonrasında, elde edilen bilgiler doğrultusunda az gelişmiş spor toplumlarında akademisyenlerin durumu Türkiye'deki Spor Bilimleri Fakülteleri örneği üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır. Sonuç kısmı ile birlikte sporda az gelişmişliği önlemek için bazı önerilerde bulunulmuştur. Bu çalışmanın özgünlüğü nedeniyle benzer çalışmalara öncülük edeceği tahmin edilmektedir.

Anahtar kelimeler: Spor, Felsefe, Az Gelişmişlik, Az Gelişmişliğin Felsefesi.

Sorumlu Yazar: Ersin
AFACAN
mentorerins@hotmail.com

Sports Sciences Faculties Based on the Philosophy of Underdevelopment

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi:
11.10.2023

Kabul Tarihi:
16.10.2023

Online Yayın Tarihi:
29.10.2023

Abstract

The starting point of this article is the lack of a philosophical study on the underdevelopment of Sports Sciences Faculties in our country. Thanks to philosophy, thinking and making people think becomes a habit for sports people. Sports Sciences Faculties should play an important role in gaining this habit. Despite this, Philosophy and Sports Philosophy courses are either not taught in Sports Sciences Faculties or not taught enough. Therefore, students graduating from these faculties cannot sufficiently benefit from the functions of philosophy such as reasoning, establishing cause-effect relationships, doubt, analysis, interpretation, understanding and comprehension. The importance of underdeveloped countries started after the Second World War (Tütengil, 1980). In the process up to now, the subject of underdeveloped countries in the world has been brought to the fore in various fields. One of these areas is the sports field. In this context, the lack of philosophy in sports education was emphasized and the philosophy of the underdevelopment of sports was tried to be explained through the example of Sports Sciences Faculties in Turkey, and it was aimed to raise awareness on this subject. In this research, in which the descriptive method, one of the scientific research methods, was used, firstly, the philosophy of underdevelopment was emphasized by explaining what underdevelopment is. In this study, based on the philosophy of the underdevelopment of sports, the situation of academics in underdeveloped sports societies was tried to be explained through the example of sports faculties in Turkey in line with the information obtained.

Keywords: Sport, Philosophy, Underdevelopment, Philosophy of underdevelopment.

¹Bu Çalışma 7. Uluslararası akademik spor araştırmaları kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

Çağdaşlaşma ve gelişmişlik, toplumların geleneksel, tarımsal ve kırsal bir yaşam biçiminden akılcı, sanayici ve kentsel bir yaşam biçimine doğru değişimidir (Black, 1967). Bu bağlamda az gelişmiş ülke deyimi, sanayici olmayan ülke anlamında kullanılmaktadır (Ergun, 1984). Dolayısıyla akılcı, sanayici ve kentsel yaşama doğru olan değişim aynı zamanda az gelişmişlikten gelişmişliğe doğru olan bir dönüşümdür.

Az gelişme; mekân, toplum, ilişkiler ve tarih olmak üzere dört konuya bağlı olarak aşağıdaki nedenlerden dolayı ortaya çıkar (Tütengil, 1980).

1. Doğadan gelen zorluklar ve engellemeler
2. Kaynakların kıt olması veya yeterince kullanılmaması
3. Kültürel zorluklar
4. Gelişmeyi olumsuz etkileyen nüfus artışı veya gelişme için yeterli olmayan nüfus
5. Toplumlara etkileyen büyük dönüşümlerin dışında kalınması
6. Teknolojide ve organizasyonda yetersizlik
7. Dış güçlere fayda veren ilişkiler düzeni
8. İnsan ve madde kaynaklarının kötü kullanılması veya elden kaçırılması

Ülkeler arasındaki gelişmişlik, azgelişmişlik ve geri kalmışlık ayrımının temelinde alın teri yani emek ilkesi bulunmaktadır (Turgut, 1994). Çünkü kapitalizmin yayılması az gelişmişlik kavramının doğmasına neden olmuştur (Giddens, 1982). Dolayısıyla az gelişmişlik ekonomik ve sosyal bir durumdur (Tütengil, 1980). Bu durum, toplumsal kalkınma açısından bilgi artışı, kişisel değişim, politik gelişme, ekonomik büyüme ve toplumsal hareketliliğin birbirleriyle ilişkisi üzerinedir (Black, 1967). Örneğin İsveç'te, Danimarka'da, İngiltere'de ve Almanya'da düşünme işlerinde birinci olanlar oyunlarda ve sporlarda da en önde gitmektedirler (Tarcan, 1935).

Avrupa'nın ilk düşünsel merkezleri, üniversitelerin ve araştırma enstitülerinin yaygınlaştığı günümüzde bile pek çok disiplin alanında yeteneğin en büyük birikimine sahiptirler. Bu merkezlerle yarışan ülke ve halklar genellikle İngilizce konuşan denizaşırı ülkelerle Avrupa'nın öğrencileri olan Rusya halklarıdır (Black, 1967). Tüm bunların yanında gelişmiş ülkelerin sosyal tabakalaşmasında orta sınıf geniş bir yer tutarken az gelişmiş ülkelerde orta sınıf küçük bir yer tutmaktadır (Tütengil, 1980). Dolayısıyla gelişmiş bir ülke varsa eğitim sistemi gelişmiş demektir. Eğer bir ülke

gelişmemişse eğitim sistemi gelişmemiştir (Turgut, 1998). Zaten bir ülkede cehalet, kötü sağlık şartları, işsizlik, kıtlık ve hükümet darbeleri oluyorsa o ülke az gelişmiş bir ülkedir (Tütengil, 1980).

Türkiye, 19. yüzyılın başından bu yana bir entelektüel ve epistemik kirlenme yaşamaktadır. Bu kirlenmenin neden olduğu bir epistemik kaos ve bunalım süregelmektedir (Arslan, 1992). Dolayısıyla tüm bu açıklamalar doğrultusunda bu araştırmanın amacı, sporun az gelişmişliğinin felsefesini Türkiye'deki Spor Bilimleri Fakülteleri örneği üzerinden anlatılmaya çalışmaktır. Bunun yanında bu durum hakkında güncel ve ayrıntılı bir tablo ortaya koymaktır. Bu nedenle çalışma, betimsel nitelikte bir araştırmadır.

Az Gelişmişliğin Felsefesi

Az gelişmişliğin felsefesi, felsefesizlik demektir. Yani bireylerde akıl yürütme ve neden-sonuç ilişkileri başta olmak üzere şüphe, eleştiri, çözümlenme, yorum, anlama ve kavramanın olmaması veya yetersiz olmasıdır. Az gelişmişliğin felsefesinde nakilci yani anlatımcı ve ezberleyici bir yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemde kitaplar, dini metinler gibi ezberlenir ama çözümlenmesi yapılmaz ve yorumlanmaz. Nakilci ve ezberleyici yöntem yaygındır. Turgut'a göre (1994) bir tekrar, rivayet, nasihat veya konferans şeklindeki anlatım yönteminin insanlara yararı yoktur. Bu bağlamda Türkiye'de eğitimsel kalkınma, Meşrutiyet'ten itibaren ulusal kalkınma ile ilgisi olmayan ve kendi dünyasında bir okur-yazarlık, okutulana belleme ve ezberleme işi olarak kalmıştır (Berkes, 1997). Böyle ülkelerde entelektüellerin çoğunda ne bir eleştirel çözümlenme, ne bir yeni bakış açısı, ne de yanlışlara mesafe koyma tavrı bulunmaktadır (Shayegan, 1988). Oysaki düşünme şekil ve içeriklerinin farklılığı, bakış açılarının farklılığıdır. Bakış açılarını belirleyen şey ise ait oldukları grubun tarihi durumu ve sosyolojik konumudur (Arslan, 1992). Dolayısıyla az gelişmişlik, Batılı insan ile Doğulu insan arasındaki tarihsel rekabetin ve sosyolojik yapının bir yansımasıdır.

Batılı insanın Sophisticated Mind denilen çok boyutlu düşünen şüpheli ve çıkarıcı zihni, Doğulu insanın Simple Minded denilen yüzeysel düşünen ve olayların derinliğine inemeyen tek boyutlu zihnine karşı çıkarılarını koruyabilmiştir (Turgut, 1998b). Bu nedenle az gelişmiş ülkelerde ülkücü, mücadeleci, azimli ve cesur insanları yetiştirecek kişilikli bir eğitime gereksinim bulunmaktadır (Tütengil, 1980). Böyle bir eğitim sayesinde elde edilecek bilimsel zihniyet dürüst ve tarafsız olmayı, karşılaşılan sorunları çeşitli boyutlardan, heyecana kapılmadan ve sabırlı şekilde ele almayı öğretir ki bunlar ahlak ve erdemın önemli özellikleridir (Sayılı, 2001). Az gelişmiş ülkelerde ise değerler öğrenilmez ve öğretilmez. Buna bağlı olarak yorumlanmaz ve hatta tabulaştırılır. Az gelişmiş ülkelerde, ezberlendikleri için sürekli olarak aynı cevaplar tekrarlanır. Bu nedenle dogmatik denilen durağan düşünce bu ülkelerde yaygındır. Belli kalıplardan oluşmuş bu

düşüncenin var olmasının temel nedeni eğitim sisteminde felsefe, sosyoloji ve psikolojinin yeterince olmamasıdır.

Az gelişmiş ülkelerde siyasi gelişimin faktörü olarak eğitim önemli bir yer tuttuğu için sosyal dayanışma, sosyal ilerleme ve sosyal adalete yönelen bir eğitim anlayışına gereksinim duyulmaktadır (Tütengil, 1980). Çünkü bu ülkelerde eğitim, bilimsel bilgi düzeyinde değil, algı veya kanaat düzeyindedir (Turgut, 1994). Oysaki bilim dünyasında büyük otoritelerin egemenliği sona ermiştir. Artık sistemli gözlem ve deneyimler son sözü söylemektedir (Turhan, 1958). Buna rağmen az gelişmiş ülkelerde, gelişmiş ülkelerin düşünürleri “Büyük İngiliz düşünürü”, “Büyük Fransız düşünürü” gibi yüceltilerek anlatılır. Oysa bu insanlar kendi ülkelerinde bu kadar yüceltilmez (Turgut, 1992). Dolayısıyla az gelişmiş ülkelerin insanları, kendi insanını hor görür ama yabancı insanlara hayrandır. Çünkü bu ülkelerde insanlar algı ve kanaat düzeyinde yaşadıkları için bilgi düzeyinde tutum sergilemezler.

Az Gelişmişlik Düzeyinde Spor Bilimleri Fakültelerinin Durumu

Bilimsel tutum, insanın dayandığı hayat değerlerini etkilemektedir. Bu nedenle bilgi birikimi ve bunu sağlayan akılcı açıklama yöntemleri gelişmişliğin en yaygın benimsenen yönleridir (Black, 1967). Buna göre bilim zihniyetini aşılardan sadece bina ve tesis yaparak, teknik araçlar satın alarak kalkınabileceğini zannetmek, bir mahalle bakkalının zorunlu bilgi, görgü ve deneyimini arttırmadan içinde her şey satılan büyük bir mağaza açmaya kalkışmasına benzer (Turhan, 1958). Bu bağlamda bir üniversitenin bütününe kıyasla gelişmeden yeterince yararlanamamış fakülteleri her zaman az gelişmiş fakülte sayılamaz. Bir fakültenin az gelişmiş sayılabilmesi için üniversitenin bütünü ile o fakülte arasında sosyal yapı farklarının da bulunması gerekir. Yani bir fakülte için gelişmede asıl önemli olan bina ve tesis gibi fiziksel durum değil, beşeri durumdur. Bunun yanında ülkemizde Fakülte Merkezci Anlayış da görülmektedir. Bu anlayış diğer Spor Bilimleri Fakültelerini yargılamak için kişinin kendi fakültesini ölçüt olarak kabul eden görüştür. Erdemli (2008)’ye göre özgün bir bilim bağına ile bir türlü ulaşamadıkları bilimi ve bilimselliği savunan bazı kişilerin bulunması normaldir. Bunlar okumak, merak etmek, ne olduğunu sormak ve araştırmak gibi bilim insanına özgü tutumlardan uzak oldukları için yeni gelişmeleri anlamakta ve değerlendirmekte zorlanırlar.

Türkiye’deki üniversitelerin çalışma şartlarından mutluluk duymayan Ord. Prof. Dr. Cahit Arf, bu memnuniyetsizliğini “Öğretim üyesi arkadaşlarımız iyilerdi hoşlardı ama çoğunun bilime dair öyle bariz bir ilgileri yoktu. Asıl hedefleri işte profesör olmak, dekan olmak, senatoya girmek, rektör olmak gibi şeylerdi. Yani bilim peşinde değil rütbe peşinde koşmaktı.” diye ifade etmiştir (Terzioğlu ve Yılmaz, 2005). Ülkemizde eline bir diploma geçiren bazı insanlar kendilerini her

şeyin uzmanı, her şeyi yapmaya yetkili ve her konuda düşünce üretmeye hakkı var zannediyor (Turhan, 1958). Spor Bilimleri Fakültelerinde çalışan akademisyenlerin çoğu da okumuş insanlardır. Lisans, yüksek lisans ve doktora okumuşlardır. Diploma sahibidirler. Unvan ve kadro almak için gerekli olan makale ve kitap sayısını tamamlamışlardır. Tanyol (1970)'a göre düşünce sahtekârlığının yaygın olduğu az gelişmiş ülkelerde insanlar düşüncelerle değil ister çalma, isterse boş laflarla dolu olsun, kitap ve makalelerinin sayısı ile değerlendirilmektedir. Bu nedenle çok hızla bitirilen yüksek lisans ve doktora çalışmaları spor bilimleri alanında bir eksikliği kapatmaktan çok adeta yeni açılan bölümlere kadro yetiştirmeyi amaçladığı için yetişmiş değerli insanların doktora çalışmaları bile gözden uzak tutulup gizlenir olmaya başlamıştır (Şahin, 1998). Duralı (2020)'ya göre de 1982 yılından sonra doçentlik tezleri kaldırılınca çeşitli makale ve kitap bölümü yazıları ile doçentlik unvanı almak sudan ucuz olmaya başladı.

Spor Bilimleri Fakültelerinde profesör oldunuz mu bilim bitmiş sayılır. Sadece bilim değil, spor da bitmiş sayılır. Örneğin, üniversite öğretim elemanlarının sporla ilgili tutumlarını araştıran bir çalışmaya göre öğretim elemanlarının % 60.2' sinin düzenli spor yapmadığı ortaya çıkmıştır (Doğan ve Morali, 1999). Candan (2021)'a göre bırakın antrenör olmayı bir sporu doğru dürüst bile yapmamış akademisyenlerle spor öğretmeni ve antrenör yetiştirmek doğru değildir. Hatta doçent olduktan sonra bilimsel çalışmalarını azaltanlar bile var. Bu fakültelerdeki çoğu insan, bilimsel çalışmalarını unvan ve makam için yapar ki Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarındaki Görevli Akademisyen Personelin Örgütsel Stres ve Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi başlıklı bir araştırmaya göre öğretim elemanları, kırk yaşlarında mesleki başarı olarak en yüksek noktaya ulaşmakta, terfiler son noktaya gelmekte ve aşılacak başka bir meslek kademesi kalmamaktadır. Bu durum, meslekten duyulan tatmini durdurmakta ve öğretim elemanlarını yükselebileceği daha başka meslek alanlarının varlığını araştırmaya yöneltmektedir (Yıldırım ve Taşmektepligil, 2011). Zaten az gelişmiş ülkelerin okumuşları unvanlarla yaşar ve unvanlarla ölür. Bu nedenle bilimsel anlamda karizmaları ve içselleşmiş bilgiye sahip dünya görüşleri olanların sayısı yok denecek kadar azdır (Turgut, 1992).

Gelişmişliğe temel olan düşünce, verimlilik (Black, 1967). Fakat az gelişmiş ülke insanının bir bakış açısı, dünya görüşü ve kendisine ait bir tarzı yoktur. Yani herhangi bir koordinatta değildir (Turgut, 1992). Bu bağlamda genel olarak Türkiye'deki öğretim elemanlarında büyük bir düşünce tembelliği ve büyük laflar etme alışkanlığı vardır (Tanyol, 1970). Bu duruma örnek olarak spor eğitimi veren yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanlarının mobbing algı düzeylerini araştıran bir çalışmayı gösterebiliriz. Bu araştırmaya göre iş tecrübesi fazla olan, sosyal yaşantıda ve kariyerde beklentisini belli oranda gerçekleştirmiş kişilerin daha alt düzeyde bulunanlara mobbing yaptığı saptanmıştır (Üstün ve Pular, 2016). Oysaki Spor Bilimleri Fakülteleri bir

epistemik cemaat (scientific community veya research community) olmalıdır. Epistemik cemaat; bilme, bilgi, kavrama ve anlama cemaati olarak dayanışma ve yardımlaşma ile bilgiyi oluşturan, işleyen, geliştiren ve öğrencilere aktaran insanlar topluluğu demektir (Arslan, 1992). Sonuçta bilim, bireysel yetenek, beceri ve çaba ile ortaya çıkmasına rağmen sosyal çevre ve onun seviyesine bağlı olan bir kültür etkinliğidir (Turhan, 1958). Yani bilgi ve bilim, kolektif olarak oluşturulma özelliğine sahiptir.

Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümlerinin yeterliliği ile ilgili öğretmen görüşlerini içeren bir araştırmaya göre beden eğitimi öğretmenleri, mezun oldukları lisans programlarının Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okulların olanak ve koşullarına uygun nitelikte beden eğitimi öğretmeni yetiştirmediklerini ifade etmişlerdir (Uğraş ve Güllü, 2019). Bu bağlamda Spor Bilimleri Fakülteleri, genel anlamda her üniversite için az gelişmiş fakülte iken buna bağlı olarak ülkemiz spor kültürü için de en büyük sorun spor bilimcilerdir. Dolayısıyla Spor Bilimleri Fakültelerinde spor aydını diye isimlendirilecek kişilerin sayısı çok azdır.

Türkiye'nin geri kalmışlığının nedeni halkının cehaleti değil, okumuş insanların gerek nitelik, gerek nicelik bakımından yetersiz oluşudur (Turhan, 1958). Belli bir alanda uzman olmak kişiyi aydın yapabilir mi? Aydın, derin ve çok yönlü, toplumsal ve dünyadaki gelişmelerden haberi olan ve sağlam bir dünya görüşüne sahip kişidir. Bu bakımdan günümüzde aydın insan sorunu vardır (Turgut, 1998). Bazı işlemlerle kendilerine akademik statü kazandırılan, anlaşılamayan bir hızla kadrolarında yükselen ve kerametleri kendinden menkul spor bilimcilerinin sayısı artmaktadır (Candan, 2021). Bunun yanında günümüzde spor okullarının da sayısı hızla artmaktadır. Fakat bu okullardaki spor eğitimi ve öğretiminin kalitesi tartışmalıdır. Yeterli kalitede olmayan öğretim elemanlarının yetiştirdiği öğrencilerin, beden eğitimi ve spor öğretmeni olarak yapacakları işler ülkenin geleceği için tehlikeli görünmektedir (Koruç, 1998). Aydın bir spor bilimci bir ideolojiye sempati besleyebilir ama onun içinde kaybolmaz. “Kimlerdensin?” ve “Kimin öğrencisisin?” gibi akademik bir cemiyet veya grup anlayışına dayalı sorulardan uzaklaşıp özgürlüğünü kazanmış ve akademik bir birey olmuş öğretim üyelerinin sayıları Spor Bilimleri Fakültelerinde artmalıdır. Bunun için bu fakültelerde felsefi temelleri olan sağlam bir dünya görüşü ve karizması olan dürüst, adil ve insan haklarına saygılı demokrat öğretim üyelerine gereksinim vardır. Yoksa bir başkasına veya gruba bağlı olarak akademik yaşamına devam etmek bir öğretim üyesi için en kötü durumlardan biridir.

Spor Bilimleri Fakültelerindeki akademisyenlerin çoğu ilgi çekmeyi severler ama bilimsel derinlikleri zayıftır. Çünkü lisans döneminde felsefesi ve derinliği olmayan bir insan olarak yetiştirilmişlerdir. Bu nedenle önyargılardan tam olarak kurtulamamışlardır. Bu durum onların özgün ve öncül çalışmalar yapmalarını engellemektedir. Örneğin yapılan bir araştırmaya göre lisans

derslerini yürüten öğretim elemanlarının yeterli sayıda olmadıkları ve bazı derslerde nitelik bakımından yetersiz kaldıkları beden eğitimi öğretmenleri tarafından öne sürülmüştür (Uğraş ve Güllü, 2019). Turgut (1992)'a göre doktora tezleri ile doçentlik ve profesörlük için gerekli olan makale ve kitapların özgün olması gerekirken çoğu aktarmadır. Bu kişiler aktarma yoluyla unvan sahibi oldukları için eserleri kendilerini hiç etkilememektedir. Yani çoğu akademisyen öğrettiklerini yaşamamaktadır. Spor Bilimlerinde Lisansüstü Öğretimin Mevcut Durumu ve İhtiyaçlarını araştıran bir çalışmaya göre lisansüstü spor eğitiminde yapılan tezler bilime yenilik getirmemekte, birbirlerini tekrardan ileriye gitmemekte ve bu durum spor bilimlerinde kaliteyi düşürmektedir. Bu nedenle lisansüstü tezler özgün olmalı, spor bilimlerine yenilik getirmeli ve tez konularının uluslararası düzeyde olması teşvik edilmelidir (Karakaya ve Karataş, 2017). Yoksa yeni ve doğru düşünceler ortaya çıkamayınca eski giysilere yeni yamalar yapılmaktadır (Kant, 1989).

Türkiye’de çoğu üniversitenin düzeyi lise düzeyi gibi oldu. Gerçekten var olup olmadığı tartışılan araştırmalar azaldı (Turgut, 1992). Oysaki bir toplumda önderlerin, seçkinlerin yani okumuşların eğitimleri ve yetiştirilmeleri önemli bir konudur (Black, 1967). Örneğin aralarında Beden Eğitimi Bölümünde çalışan araştırma görevlilerinin de olduğu, araştırma görevlilerinin bilimsel araştırma etiğine ilişkin algılarını araştıran bir çalışmada, katılımcıların etik ile ahlak kavramları arasındaki ayrımı net olarak yapamadığı ve bilimsel etik kavramına yönelik temel düzeyde bilgiye sahip olduğu belirlenmiştir (Şahinoğlu ve Bebek, 2018). Bu bağlamda, üretmeden ve emek vermeden kazanmak ve hazıra konmanın doğulu ve az gelişmişliği gösteren bir zihniyet olduğunu (Turgut, 1994) dikkate alırsak etik ve ahlak kavramlarından uzak olmanın montaj bir bilim anlayışının Spor Bilimleri Fakültelerinde yaygın olmasına neden olabileceğini ifade edebiliriz. Yabancı dile, yabancı çalışmalara ve yabancı bilim insanlarına özenen bu zihniyet, başkalarının yazdıkları makalelere bile hiçbir katkı sunmadan ismini montaj yapmaktan çekinmemektedir. Dolayısıyla zihniyeti şekillendiren temel faktörün eğitim olduğunu dikkate alırsak Spor Bilimleri Fakültelerinde lisans döneminden itibaren felsefenin, şüphenin, sorgulamanın ve eleştirmenin ciddi şekilde yer alması gerekmektedir. Sonuçta yaşam tarzları zihniyetlerin bir eseridir. Fakat Türkiye’nin ilk Spor Felsefesi kitabının Atilla Erdemli tarafından “İnsan, Spor ve Olimpizm” adıyla 1996 yılında yayımlandığını dikkate aldığımızda durumun ne kadar vahim olduğu ortadadır.

“Bilim mi, eğitim mi?” tartışması bu fakültelerde devam etmektedir. Bu duruma 40 yıl önce değinen Kurthan Fişek, spor akademilerinde somutlaşan spor bilimiyle spor pratiği arasındaki ilişkilerin büyük ölçüde kopuk olduğuna değinmiştir (Fişek, 1983). Oysaki Turgut (1995)’un da belirttiği gibi eğitim sürecinin verimli olması için kuramın ve uygulamanın dengeli şekilde verilmesi gerekmektedir. Bunlar birbirini tamamlar ve birbirlerini aydınlatırlar. Örneğin Candan

(2021)'a göre bir dönem spor akademilerinde atletizm disiplinleri üç dönem uygulamalı, son bir dönem ise atletizm yöntemi adıyla kuram olarak planlanmıştı. Böyle kuramsal bir yaklaşım Nurullah Candan'ın öğrencilerine ters gelmişti. Fakat Sayılı (2001)'ya göre kuramsal araştırma ile bilimsel çalışma bitmez. Araştırma sonuçlarının uygulama alanında en doğru şekilde değerlendirilmesi de gerekmektedir.

Darülfünun, Mustafa Kemal Atatürk tarafından davet edilen bir yabancı bilim jürisinin raporu doğrultusunda yetersiz olduğu, araştırma yapılmadığı ve öğretim üyeleri birbirleriyle uğraştığı için 1933 Temmuz ayında kapatıldı (Turgut, 1993). Günümüzde de bu şekilde tarafsız bir yabancı bilim jürisi çağrılrsa aynı raporu hangi Spor Bilimleri Fakülteleri için verir? Ülkemizdeki spor bilimcilerin çoğunun okulun dört duvarı arasında yaşayıp kariyer yapmaya çalıştığını göz önüne alırsak pek çok okul aday olarak karşımıza çıkar. Bu okullardaki akademisyenlerin adalet ve tarafsızlık gibi ahlaki normlar konusunda eksiklikleri vardır. Özellikle profesörler, doçentlik başvurusu yapmış adayların dosyalarını incelerken bu eksikliklerini ortaya çıkarırlar. Erdemli (2008)'ye göre bu kişiler sorumlulukları gereği bir değerlendirme yapacak olurlarsa önlerine gelen metinleri okuyup değerlendirmek yerine o çalışmaların başlığına ve yazarın adının kendilerinde uyandırdığı izlenime göre yargıda bulunurlar. Bu konuda Turgut (1993) şunları aktarmaktadır; “Bazen yüksek lisans, doktora ve doçentlik komisyonlarında bulunuyorum. Aman Tanrım, kim kimin adamı, politik görüşü nedir? İleride benim işime ne kadar yarayacak? Bir bakarsınız hakkı olan, layıkı olan aday olamadı. Diğer taraftan hakkı olmayan aday olabiliyor.” Zaten Türkiye’de insanlar belli bir kampın üyesi olarak övülürler veya belli bir kampın üyesi olarak yerilirler (Tanyol, 1970). Dolayısıyla spor bilimcilerin çoğu, birbirleriyle uğraşmak ve hizipçikle zaman geçirmekten dünyanın sportif sorun ve konularıyla yeterince ilgilenmezler.

Az gelişmiş toplumların temel özelliği çekişme, birbiriyle uğraşma ve birinin yaptığını diğerinin yıkmasıdır (Turgut, 1994). Ülkemizde de hangi meslekten olursa olsun insanlarımızın çoğunda duygular, aklın önüne geçmektedir. Özellikle aydın, okumuş ve ilerici geçinenler ne kadar akılcı görünmeye çalışırlarsa çalışsınlar duygularının esaretinden ve duygusal girdaptan kurtulamıyorlar (Duralı, 2020). Örneğin, uzun yıllar spor yüksekokullarında akademisyen olarak çalışan Nurullah Candan, “Akademi’de göreve başladığımda nasıl bir ortama düştüğümün farkında değildim.” diyerek bu çekişmeye vurgu yapmıştır (Candan, 2021). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğretim elemanları ile ilgili yapılan bir araştırmaya göre öğretim elemanları orta düzeyde örgütsel adalet ve örgütsel sinizm algısına sahiptir. Bu durum, öğretim elemanlarının örgütsel sinizm durumunun ciddi olduğunu göstermekte, kurumsal verimlilik ve gelişim açısından örgüt içinde sinizme neden olan hatalı değişim çabaları, aşırı rol yükü, kişisel ve örgütsel beklentilerin yeterince karşılanmaması, sosyal desteğin az oluşu, adaletsiz terfi, amaç çatışması,

karar alımına katılamamak ve düşüncelerin sorulmaması, etkisiz iletişim, psikolojik sözleşme ihlalleri gibi birbirinden farklı sorunların yaşandığını göstermektedir (Şirin ve arkadaşları, 2019). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında örgüt kültürü üzerine yapılan bir başka araştırmaya göre çalışanlar, maddi ve manevi ödüllendirmenin yapılmadığı, yeterince hoşgörü gösterilmediği, yenilik ile değişmelerin kolayca kabul görmediği ve sıkı bir kontrol altındaki ortamda bulduklarını algılamaktadırlar (Bilir vd., 2003). Spor eğitimi veren yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanlarının mobbing algı düzeylerini araştıran bir çalışmaya göre mobbinge maruz kalan öğretim elemanları derslerinin başka birine verildiği ya da dersine başka birinin ortak edildiğini belirtmiştir (Üstün ve Pular, 2016). Spor Bilimleri Fakültesi öğretim elemanları ile diğer fakülte öğretim elemanlarının tükenmişlik düzeylerini karşılaştıran bir araştırmaya göre Spor Bilimleri Fakültesi'nde çalışan öğretim elemanlarının diğer fakülte ve yüksek okullara nazaran daha yüksek tükenmişlik düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir (Çavuşoğlu vd., 2015).

Az gelişmiş ülkelerden çalışmak için yurt dışına gidenler getirdikleri döviz kadar, kültür getirirlerdi az gelişmiş ülkelerin çoğu gelişmiş ülke olurdu (Turgut, 1992). Bu nedenle gerçek bilimi ülkemize getirip yerleştirmedikçe ve bu zihniyetle yetişmiş insanlardan yoksun oldukça az gelişmişlikten kurtulmanın olanağı yoktur (Turhan, 1958). Bu bağlamda öğrenim görmek veya çalışmak için yurt dışına çıkmış akademisyenler de gittikleri ülkelerin spor kültürünü ülkemize getirip uyumunu sağlasalardı şimdi daha fazla gelişmiş bir spor kültürümüz olurdu. Fakat böyle işlere odaklanmak yerine Spor Bilimleri Fakültelerinde dedikoduya odaklanılmaktadır. Çoğu kişi şikâyet etmek ve ispiyonlamak için bir başkasının hatasını aramaktadır. Hatta kendi çıkarları için en kutsal değerleri bile çiğneyen öğretim üyeleri bulunmaktadır. Belki de fakülteler arasında klikçiliğe ve hizipçiliğe en çok meraklı olan Spor Bilimleri Fakülteleridir. Dolayısıyla Türkiye'de okumuş spor bilimci çok olmasına rağmen aydın spor bilimci yok denecek kadar azdır. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu yöneticileri ile ilgili yapılan bir araştırmaya göre Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu yöneticilerinin çatışma yönetim stratejilerini uygulama boyutunda zayıf kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu bakımdan yüksekokul yöneticileri, akademisyenlerin kendilerinin çatışma yönetiminde daha olumlu stratejileri gözlemleyebilecekleri, kendilerini daha iyi ifade edecekleri ve kendi değerlendirmelerinde var olduğunu belirtmiş oldukları yönetim özelliklerini akademisyenlere hissettirmeleri gerekmektedir (Şirin ve Yetim, 2009).

Turgut (1998)'a göre çoğu akademisyen derslere girip çıkmayı ve sınav kâğıdı okumayı eğitim sanmaktadır. Oysaki öğrencileri vize-final gibi sınav ve not korkusuyla sınıfta tutabilmek ve disiplin cezalarıyla yönetmek yerine, bilinçli kılıp derslere devam ettirebilmek ve bu sorumluluğu kazandırmak gerekmektedir (Turgut, 1995). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği lisans programının değerlendirilmesi ile ilgili yapılan bir araştırmaya göre lisans programında yer alan

zorunlu alan bilgisi derslerindeki uygulamalı derslerin yeterli olmadığı, öğretmenlik meslek bilgisi derslerinde ise ders içeriklerinin beden eğitimi alanına uyarlanamadığı ve öğretmenlik stajının yetersiz olduğu, genel kültür alanındaki derslerin ise yeterli olduğu ancak daha çok seçilmesi gerektiği belirlenmiştir (Namlı ve Temel, 2019). Bu bağlamda az gelişmiş bir ülke olarak Türkiye’de spor alanında en büyük sorunlarından biri, sporla ilgili büyük öğretilerin gelişemez olduğudur. Buna bağlı olarak sporla ilgili kurum ve kuruluşların geleneklerinin oluşmamasıdır. Sporla ilgili bir yerde gelenek oluşmazsa geçmişten güç alınmaz. Çünkü gelenek, eskinin yeniyle ve yeninin eskiyle olan ilişkisinden oluşur. Gelenek olmazsa yenilikler kalıcı olmaz. Bu da geleceği karanlık duruma düşürür. Erdemli (2006)’ye göre gelenek; devam eden ortak değerler, davranışlar, duygular, duyarlılıklar, yönlendirmelerin olduğu bir ortamdır. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında örgüt kültürü üzerine yapılan bir araştırmaya göre BESYO’ların bazı temel sayıtlar ve uygulamalar açısından algılamaları farklı olmasına karşın, birbirine benzer olarak zayıf bir örgüt kültür örüntüsüne sahip oldukları ortaya çıkarılmıştır (Bilir vd., 2003). Dolayısıyla Spor Bilimleri Fakültelerinin en önemli problemi, kurumsallaşmalarını sağlayamamalarıdır. Bu kurumlarda örgütsel kültürün oluşmaması, kurum içinde işbirliğinin düşük seviyede olması gibi problemleri de beraberinde getirmektedir (Karakaya ve Tel, 2014). Aslında sadece Spor Bilimleri Fakültelerinde değil Türkiye’deki üniversitelerde temel sorun gerçek bilimin, eğitimin, felsefenin, sanatın ve dinin bulaşmış olmamasıdır (Turgut, 1993).

Öğretim üyelerinin kaliteli şekilde yetiştirilmesinde öğretim üyesinin temel etkinlikleri olan eğitim, öğretim, araştırma, yönetim ve topluma hizmet ekseninde yeterlilikler belirlenmelidir (Ziyagil, 2014). Çünkü bir eğitim sisteminin en önemli işlevi bireylere güçlü bir kimlik kazandırmak ve onları bilinçli yapmaktır (Turgut, 1998b). Beden Eğitimi ve Spor Öğretim Elemanlarının teknolojiye ilişkin tutumlarının değerlendirilmesini amaçlayan bir araştırmaya göre öğretim elemanlarının büyük bir kısmının teknoloji ile ilgili bir eğitim programına katılmadığı tespit edilmiştir (Yılmaz, 2008). Spor Bilimleri Fakültesi’nde görev yapan akademik personelin uzaktan eğitime yönelik görüşlerini inceleyen bir başka araştırmaya göre de akademik personelin uzaktan eğitim konusunda yarıdan fazlasının bilgi sahibi olduğu, belli bir kısmının da hiçbir bilgiye sahip olmadıkları belirlenmiştir (Aras ve Karakaya, 2020). Dolayısıyla Türkiye’de Spor Bilimcisi üst kimliğine geçiş yapamamış ve bu nedenle Beden Eğitimi Öğretmeni kimliğinde kalmış pek çok akademisyen bulunmaktadır. Kimlik sorununa bağlı olarak bu insanların çoğunlukta olduğu bir kurum ve kuruluştaki büyük öğretiler oluşmaz ve felsefe gelişmez. Zaten Spor Bilimleri Fakültelerinin çoğunda yeni değerler sistemleşmemiştir. Yapılan pek çok değişiklik taklit düzeyinde olmaktadır.

Felsefesiz bilim kördür, bilimsiz felsefe topaldır. Bu nedenle körü körüne iman etmekle dışlamak aynı durumdur (Turgut, 1994). Bu bağlamda spor felsefesi; sosyoloji, psikoloji, antropoloji, fizyoloji, biyoloji, anatomi, tarih, ekonomi ve din gibi pek çok bilimsel çalışmaya ve araştırmaya dayanan spor olgusu üzerine yapılan bir felsefedir (Erdemli, 2008). Buna rağmen, Türkiye’de ilk Spor Felsefesi Sempozyumu, 11-12 Kasım 1990 tarihinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde “Türk-Alman Kültür Dialogunda Spor Ahlakı ve Spor Felsefesi’ne Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu” adı altında düzenlenmiştir (Erdemli, 2006). Peki, bu sempozyum neden Edebiyat Fakültesinde düzenlendi de şimdiki adı Spor Bilimleri Fakültesi olan Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda düzenlenmedi? Çünkü “Sporcu nedir?”, “Spor insanı kimdir?”, “Nasıl bir spor insan tipi yetiştirmeliyiz?”, “Yetiştireceğimiz spor insanları hangi özelliklere sahip olmalıdır?” gibi sorulara tarihsel sürecin dezavantajlarından dolayı, bilimin ve felsefenin ışığında net bir cevap veren Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Federasyonu ve Spor Kulübümüz yok denecek kadar azdır. Zaten Turgut (1992)’a göre üniversitedeki öğretim üyeleri soru sormaya ve soruları tartışmaya pek istekli değildir. Genelde ders işlemeyip kürsü dersi şeklinde ders yapıyorlar ve nutuk çekiyorlar. Bu durumu Candan (2021), “Uygulamalarda bizim suçumuz var mıydı? Bunu sorgulayacak bir kitle olmadık maalesef” diyerek yorumlamıştır. Bu yorumu destekleyen Güney (1990)’e göre, ‘Ebediyete akıp giden her on senede’ de olsa bir durum değerlendirmesi yapmayan aydın kesimine ve Cumhuriyet kurumlarına insan ne söyleyeceğini şaşırıyor!

Demek ki eğitim kurumlarındaki öğrencilere ve bu kurumların dışında kalan insanlara verilecek sportif hizmetleri başarıyla yürütecek eğitilmiş uzman insanların yetiştirilmesi için, bugüne kadar kalıcı nitelikte bir kurum oluşturulamamıştır (Koç, 1992). Bu nedenle felsefesi olmayan, nakilci ve ezberleyici spor insanları yetiştirilmektedir. Çünkü araştırıp öğrenme değil, aktarım öğretme yaygınlaşmıştır. Belki de bu nedenle, şimdiki adı Spor Bilimleri Fakültesi olan okullarda uzun yıllar akademisyen olarak çalışmış olan Nurullah Candan anılarını aktardığı kitabında bu okulların öğrencisi için şunları yazmıştır; “Okul ve öğrenci ile asıl tanışıklığım, dönem sonu sınavlarında oldu. Birçok dersin sınavında gözcülük yapıyordum. Yoğun bir kopya çekme eğilimi ile karşılaştım. İşim gözcülüğten ziyade, kopya çekilmesini engellemek, kopya materyallerini toplamak idi. Ceplerim bunlarla doluyordu.” (Candan, 2021). Hâlbuki spor insanında tutum değişikliği oluşturan ve ahlaklı yapan, araştırma ve öğrenmedir. Bu nedenle özellikle Spor Bilimleri Fakültelerinde okuyan öğrenciler mutlaka derslere katılmalıdır ki Turgut (1994)’a göre çözümleyici, etkin ve katılımcı yöntem tutum değişikliği yaparken anlatımcı, aktarımcı ve edilgen yöntem tutum değişikliğine neden olmamaktadır. Beden Eğitimi ve Spor Bölümü öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerine yapılan bir araştırmaya göre öğrenciler televizyonun cazip olması, kitapların pahalı olması, ders programlarının yoğun olması, okumanın sevilmemesi ve yönlendirme olmaması gibi nedenlerden dolayı kitap okumamakta, üniversite kütüphanelerinden yeterince

yararlanmamakta ve süreli yayınları takip etmemektedir (Semerci, 2002). Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin kitap okumaya yönelik bakış açılarının değerlendirilmesini içeren bir başka araştırmaya göre de bu fakültelerde okuyan öğrencilerin kitap okumaktan hoşlanmadıkları tespit edilmiştir (Türegün ve Kaya, 2019). Oysaki tüm kitapları kapayıp sadece sporu düşünmek oldukça yanlış ve zararlı bir tutumdur (Tarcan, 1935). Bilgi edinme ve üretme işi gösteriş, görünüş, hatır, gönül ve duygu işi değil, aksine bilgi ahlakıyla yaşayacak kadar sağlıklı ve güçlü insanların işidir (Erdemli, 2008). Bu nedenle Spor Bilimleri Fakültelerindeki öğrenciler kütüphanelerde zaman geçirmelidir. Fakat ülkemizdeki çoğu Spor Bilimleri Fakültesinde kütüphane bulunmamakta, olanlara ise kütüphane demek çok zordur.

Kişi, bir alanı iyi bilir ama iyi öğretemeyebilir. Burada öğretmenlik tutumu önemlidir. İyi edebiyatçı veya tarihçi olursunuz ama iyi öğretemezsiniz (Turgut, 1993). Beden Eğitimi ve Spor Öğrenimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Örgüt Kültürü adlı bir araştırmaya göre, öğrenciye odaklanma ile ilgili değerler tüm değişkenlerde anlamlı farklılık göstermemesi ve orta derecede önemli olarak algılanması, beden eğitimi ve spor öğrenimi veren yükseköğretim kurumlarında öğrenciye odaklanma açısından güçlü bir kültürün oluşmadığını göstermektedir (Çimen ve Ekenci, 2002). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği programında alan bilgisi derslerinde amaçların gerçekleşme düzeyini araştıran bir çalışmaya göre Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında alan bilgisi derslerinde amaçlar genel olarak orta düzeyde gerçekleşmiştir (Yalız, 2006). Dolayısıyla Spor Bilimleri Fakültelerinde çalışan öğretim üyesi ve öğretim elemanlarının çoğu en az sahada çalışanlar kadar felsefesiz olup sportif anlamda genel kültürleri, dünya görüşleri ve karizmaları zayıftır. Candan (2021)'a göre günümüzde mesleki liyakat konusu çok tartışılırken bu değerler geçmişte de pek dikkate alınmadığını bilmek gerekir.

Sınıftaki öğretmen bir felsefeci gibi davranmalıdır. Konulara filozofça yaklaşmak, kalıpları irdelemek, madalyanın diğer yüzünü görmek ve neden-sonuç ilişkileri içinde çalışmak öğreticinin temel görevleri olmalıdır (Turgut, 1995). Spor Bilimleri Fakültelerindeki dersler de böyle olmalıdır. Örneğin Spor Felsefesi dersinde öğrenci, sporla ilgili her konuyu hocası ile konuşup tartışabilmelidir. Hoca da öğretmenlikten çok bir rehber ve düşünce önderi rolünü oynamalıdır (Afacan, 2019). Fakat ülkemizdeki çoğu üniversitede düşünen insanı pek sevmezler (Tanyol, 1970). Oysaki felsefe, insanları nitelikli yapar. Onlara sağlam temelleri olan bir dünya görüşü kazandırır. Ne ders olsa veririz ve haksızlıklar karşısında ses çıkarmazsak durumu idare edebiliriz zihniyetinde olan bir akademi değil de tarafsız araştırmacı kimliğine sahip olup kendisini sürekli yenileyen bir bilim insanı unvanlara ve makamlara sığınmaz. Böyle özelliklere sahip spor insanları da barışçı ve demokratik spor ortamları oluşturur. Dolayısıyla az gelişmiş ülkelerin spor alanında en büyük

sorunu alaylı-mektepli sorunu değildir. Cehalet, sporun tüm kesimlerini etkisi altına almıştır. Hangi cehalet? Felsefe, psikoloji ve sosyoloji ile ilgili cehalet!

Akademisyenlerin yarım ve yapay akademik yaşamın nedenlerinden biri, dil sorunudur. Üstün (1969)'e göre üniversite hocası her şeyden önce kendi diliyle iyi yazıp iyi söylemeyi öğrenecek ve dilini, o dilin öğretmeniymiş gibi iyi bilecektir. Çünkü Turgut (1992)'a göre yaratıcılık gücü dille sınırlıdır ve gelişmiş bir dil yaratıcılığın temel şartıdır.

Dile sadece gramer açısından bakmamak gerekir. Çünkü dilin mantıksal bir yapısı da vardır. Gramer bakımından doğru olan bir önerme, mantıksal bakımdan yanlış olabilir (Turgut, 1998). Sapir - Whorf hipotezine göre, anadil düşünme süreçlerini ve algıları belirleyen bir etkidir. Bu nedenle dilin yapısı yeterince çözümlenmeden ne fizik ne de kültürel gerçeklikler anlaşılabilir (Sapir, 1929). Örneğin soyut kuramdan yararlanarak somut gerçekliği incelemek isteyen araştırmacı, kuramdaki genel kavramların incelenen gerçekliğin şartlarına göre değer ifade edecek özel karşılıklarını bulmak ve böylece kendi araştırması için özel nitelikte bazı somut kavramlar ortaya koyup bunları tarif ve ifade etmek zorundadır (Bilgiseven, 1994). Tüm bunlara rağmen Spor Bilimleri Fakültelerindeki öğretim üyeleri ile öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu Türkçeyi etkin ve etkili bir şekilde kullanmamaktadır. Hemşirelik ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin iletişim beceri düzeylerini araştıran bir çalışmaya göre, sınıf düzeyinin yükselmesinin iletişim beceri puanlarını değiştirmedeği görülmüştür. Bu durumun düzeltilmesi ve öğrencilerin iletişim beceri düzeylerini geliştirmesi için bazı düzenlemeler yapılmasının gerekli olduğuna vurgu yapılmıştır (Kıssal vd., 2016). Ayrıca spor eğitiminin öncüleri olan okullarda çalışan akademisyenlerin iletişim becerileri ile ilgili yapılan bilimsel çalışma sayısı oldukça düşüktür (Dumangöz, 2021). Bu nedenle alaylı veya mektepli olsun spor insanlarımızın çoğu bir kavram kargaşalığı yaşamaktadır. Örneğin, Berkes (1997)'e göre Türkiye'de manasını ve özelliğini anlamadığımız işlere yabancı bir isim verdik mi tatmin olur ve fazlasını araştırmayız. Oysaki kavram kargaşalığı düşünme mekanizmasını da olumsuz etkilemektedir. Böyle bir spor kültüründe yeni öğretiler geliştirmek çok zor olmaktadır.

Gelişmiş ülkeler, kendi aralarında rekabet ettikleri için modernizmi geliştirmişlerdir (Turgut, 1992). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında örgüt kültürü üzerine yapılan bir araştırmaya göre çalışanların hepsi okulun amaçlarını aynı şekilde yorumlamadıklarını ve kendi aralarında bir mesleki yarışmanın olmadığını belirtmişlerdir (Bilir vd., 2003). Ülkemizde Spor Bilimleri Fakülteleri arasında böyle bir rekabeti bırakın, az gelişmiş olma nedenlerinden biri olan akademisyenlerin yeterince özgür olmaması gibi bir sorun da bulunmaktadır. Öğretim üyeleri, çalışmaları ile ilgili korkular yaşayabilmektedir. Oysa bilimsel araştırmalar için özgürlük şarttır. Örneğin T.C. Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı (ÜAK)'nın 09-Ağustos-2023 tarihinde açıkladığı

doçentlik başvuru şartlarından birinde kitap editörlüğü için profesörün üniversitesinden resmi izin almasının (uak, 2023) zorunlu tutulması özgürlük ile ilgili pek çok tartışmayı beraberinde getirmiştir. Bu tartışmaların sonucunda ÜAK, bu maddeyi kaldırmak zorunda kalmıştır. Turgut (1998b)'a göre zihinsel özgürlük tüm özgürlüklerin başında gelir. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğretim elemanlarının iş doyumunu ile ilgili yapılan bir araştırmaya göre de öğretim elemanlarının ücret, çalışma koşulları ve gelişme olanakları alt boyutlarında beklentiyi gerçekleştirme düzeyleri düşük bulunmuştur (Dolaşır ve Dolaşır, 2006). Oysaki gelişmiş ülkelerin esas unsurları bilim, teknik, hukuk ve özgürlük olduğu için ülkemizde bilimi, bilimsel zihniyeti ve özgür düşünmeyi teşvik etmeden hiçbir yeniliğin kalıcı olamayacağını, aksine her şeyin sözde ve şekilde kalmaya mahkûm olacağını kabul etmek gerekir (Turhan, 1958).

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak Türkiye’de gençler çok kötü yetişiyor ve büyükler de onlara çok kötü örnek oluyor (Turgut, 1998b). Azgelişmişlik hem birey hem de toplum için kötü ve zor bir durumdur. Çünkü azgelişmiş ülkelerde en ciddi sorun kalite yani nitelik sorunudur. Günümüzde akademik dünyada neredeyse her şey nicelik üzerinden değerlendirilmeye çalışıldığı için medeniyetin ve aklın nimetlerinden yeterince yararlanmamak gelişmiş olmanın önündeki en önemli engellerdir. Bu engeller ortadan kaldırılmazsa gerekli çabayı göstermeden hak etmediği unvana ve makama kavuşmak için ahlak ve hukuk dışı hile yollarını arayan, bilimsel saygınlığa değer vermeyen fırsatçı nesiller yetişecektir.

Türkiye’de az gelişmişliğinin nedeni, halkının cehaleti değil, bilim insanlarının nitelik ve nicelik bakımından yetersiz oluşudur (Turhan, 1958). Bu durum, ülke sorunları ile yeterince ilgilenmeyen, hatalar görünce uyarma görevini hemen yapmayan ve genelde susan spor insanlarının sayısının artmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de kamu ve özel olmak üzere oldukça fazla sayıda Spor Bilimleri Fakültesi bulunmaktadır ama ülkemiz bir türlü spor alanında gelişmiş ülke düzeyine gelememektedir. Çünkü bu okullarda okuyanların çoğu yabancı kaynaklardan aktarılan kuramları ve formülleri ezberlemekte, kendileri bir kuram veya formül üretememektedir. Dolayısıyla Spor Bilimleri Fakültelerinin çoğunda büyük bir bilgi ve ahlak bunalımı yaşanmaktadır. Bundan dolayı üniversitelerle ilgili olan reformcu ve ilerici düşünceler, Spor Bilimleri Fakültelerinin kalkınma konusunun özünü ve anahtarını tam olarak bulamamışlardır. Oysaki bu okullar, ortaya çıkacak sayısız sportif sorunlar karşısında rehberlik edecek çözümler arayıp bulacak birinci sınıf bilim ve uzman insanlarını barındırmalı ve yetiştirmelidir. Hatta kısmi zamanlı görevlendirilme yöntemi ile okul dışından, doktora unvanına sahip ve alanında uzman, nitelikli kişilerin Spor Bilimleri Fakültelerinde ders vermeleri sağlanmalıdır.

Türkiye’de sporun az gelişmişliği hem okul bazında hem de saha bazında nasıl ortadan kaldırılacak? Spor kültürü nasıl geliştirilecek? Spor insanları nasıl daha kaliteli yetiştirilecek? Öncelikle sporda az gelişmiş bir ülke olduğumuzu kabul etmeliyiz. Bu durum belki bazıları için huzursuzluk oluşturacak ama bu bilinç yayıldığı zaman çözüm yolları aranmaya başlanacak ve bulunacaktır. Çözüm yollarının aranması ve bulunması için spor bilimci profesörler önderlik etmelidir. Çünkü değişim, fakülte yaşamında önemli yeri olan akademisyenlerin ve öğrencilerin değişikliği istemesi, zorlaması ve yürütmesi ile olur. Yoksa bu insanlar bu işi görev olarak kabul etmedikçe o değişim fakülteyi daha iyiye değil, daha kötüye götürebilir. Gelişmeye yönelik değişimler için örneğin profesörlerden belli aralıklarla makale ve kitap yazmaları, kongre ve çalıştay düzenlemeleri istenmelidir. Hatta profesörler kendi aralarında bile sınıflandırmaya ayrılmalıdır. Çünkü mevcut doçentlik şartlarının çoğunu yerine getiremeyecek düzeyde olan bazı profesörler, çeşitli gerekçelerle haksız uygulamalara imza atıp mağduriyetlere neden olmaktadır.

Ülkemizde, felsefe öğretilen okullarda Spor Felsefesi dersi yoktur. Spor Bilimleri öğretilen okullarda ise Spor Felsefesi ya yoktur ya da gerektiği kadar yoktur (Erdemli, 2006). Örneğin 2023 yılında yayımlanan Spor Bilimleri Fakültesi Spor Yöneticiliği Bölümü Ulusal Çekirdek Eğitimi Programında bile Spor Psikolojisi ve Spor Sosyolojisi dersleri zorunlu ders olarak bulunmasına rağmen Spor Felsefesi adlı bir ders bulunmamaktadır (yok, 2023). Bu nedenle sporun ne olduğunun tam olarak anlaşılması için felsefe dersleri sosyoloji ve psikoloji dersleri gibi Spor Bilimleri Fakültelerinin lisans öğrenimlerinde zorunlu olarak okutulmalıdır. Aslında az gelişmiş ülkelerde felsefe bireylere kadar yansımalıdır. Bu olmazsa felsefe, kültüre girmez ve sadece ders kitaplarında kalır. Böyle bir durum ise liyakat, hakkaniyet, adalet gibi temel özelliklerden spor insanlarının gittikçe uzaklaşmasına neden olabilir. Dolayısıyla Spor Felsefesi okutulmayan bir ülkenin spor kültürü gelişemez.

Türkiye’de felsefe, spor insanlarına kadar yansımadıkça ve spor kültürüne girmedikçe sadece Spor Felsefesi dersi de işe yaramaz ki çoğu Spor Bilimleri Fakültesinde bu ders okutulmamaktadır. Okutulanlarda ise Spor Felsefesi ve Olimpizm adıyla yanlış ve hatalı şekilde okutulmaktadır. Çünkü olimpizm bir spor felsefesi değil, sporun yapısından türemiş bir anlayış ve ülküdür. Ülkü olmak ile felsefe olmak aynı şey değildir (Erdemli, 2008). Bu nedenle sporu felsefeleştirmek ve felsefi temellerine oturtmak gerekmektedir. Yani Bunun için öncelikle öğreticiler, sadece bilgi aktaran ve bunları ezberleten kişiler değil, bilgiyi araştıran ve gerektiğinde öğrencilerle tartışıp onlardan yararlanan bilim insanı kimliğine bürünmelidir. Lisans düzeyindeki öğrencileri ilk sınıftan itibaren düzenli okumaya ve araştırmaya alıştırmak ve sonra onlara makaleler yazdırmak Spor Bilimleri Fakültelerinde öğretim kalitesini arttıracaktır.

Spor kültürümüzde düşünce hareketleri ortaya çıkmalı, çıkanlar da etkili ve yetkili kişiler tarafından desteklenmelidir. Çünkü düşünce hareketleri olmayınca gelişme olmaz ve kültür geriler. Kültür geriye gidince durgunluk ve çöküş başlar. Bugün Spor Bilimleri Fakülteleri, Federasyonlar ve Kulüpler eğitim sistemleri, kursları ve seminerleri ile spor insanımıza yeterli şekilde spor kültürü verememektedir. Geçmişinden kopuk ve Batı Medeniyetinden aktarılan bölük pörçük ansiklopedik bilgilerle eğitim ve öğretim yapılmaya çalışılmaktadır. Spor Bilimleri Fakültelerinde çalışan akademisyenlerin çoğu sadece ders vermeye ve doçentlik veya akademik teşvik için puan toplamaya odaklanmış durumdadır. Dolayısıyla bu akademisyenler kendi bilgi, görgü ve deneyimlerini arttırıp bilim ve felsefenin temel ilkeleri doğrultusunda zihniyet ve düşünüş tarzını değiştirmelidir.

Türkiye’de sporun az gelişmişliğinin göstergelerinden biri olan dil sorunu ile ilgili olarak Spor Bilimleri Fakültelerinde Spor Bilimleri Terminolojisi adlı ders zorunlu olarak öğrencilere verilmelidir. Çünkü Türkçe’ye hâkim olamayan ve etkili iletişim becerisi kuramayan bir insandan ne modern bir spor insanı olur, ne de bilim insanı olur. Bilim insanı bildiği kavram ve terim kadarıyla bilişsel açıdan zengin ve bunları kullandığı kadarıyla aydın bir insandır. Bu nedenle spor bilimleri ile ilgilenen akademisyenler Türkçe’yi bilim dili olarak olabildiğince her yerde ve her zaman öne çıkarmaya çalışmalıdır.

Spor Bilimleri Fakültelerinde Psikososyal Alanlar ifadesi değiştirilmelidir. Çünkü sosyal kavramı sosyoloji dışında tarih, antropoloji ve din gibi disiplinleri de akla getirmektedir. Dolayısıyla Psikososyal Alanlar değil, Psikososyolojik Alanlar ifadesi daha doğru ve geçerli olacaktır. Tarih, antropoloji ve din gibi sosyal bilimler Sporda Sosyal Bilimler adı altında toplanmalıdır.

Tarihimizde ancak büyük felaketler veya büyük önderler ortaya çıkınca toplumu kımıldatıyor ama onlar gelip geçtikten sonra toplum eski durgunluğuna tekrar geri dönüyor (Berkes, 1997). Sporda da durum böyle olduğu için sporla ilgili kurum ve kuruluşların gelenekleri olmalıdır. Örneğin sporda jübile yapma geleneği ortadan kalkmıştır. Bu geleneğin tekrar canlandırılması gerekmektedir. Spor Bilimleri Fakültelerinin geleneksel olarak yaptıkları iki iş öğrenci alırken beceri sınavı yapmak ve öğrenci mezun ederken tören düzenlemektir. Bu okulların bilimsel anlamda da gelenekleri olmalıdır. Fakat bu okulların çoğunun kurumsal bir belleği bile yok. Bu nedenle sporla ilgili kurum ve kuruluşların kütüphaneleri ve müzeleri olmalıdır. Spor Bilimleri Fakültelerinde kurulacak olan kütüphanelerde öğrenci başına düşen kitap sayısı gelişmiş ülke standartlarında olmalıdır. Spor müzeleri ile bilinçlenme ve spor kültürü açısından milli bütünleşmeyi sağlama konusunda önemli bir adım atılmış olacaktır. Televizyonlardaki spor

programları ve basındaki spor gazetelerinde geri kalmış toplumu bilgilendirmek ve eğitmek amacıyla olmalıdır. Bu programlar, iyimser ve eleştirel yaklaşımlarla destek verici bir tarzda olmalıdır.

Türkiye’de sporun az gelişmişliği çok karmaşık bir olaydır. Bunun içindir ki buna benzer makaleler, kitaplar ve kitap bölümlerinin sayısı arttıkça ülke sporunda az gelişmişlik ile ilgili karşılaştığımız tarihi şartlar, kültürel anlamda ortak unsurlar ve kendimize özgü sosyal yapı farkları daha iyi anlaşılacak ve daha net çözüm yolları bulunup uygulamaya geçilecektir.

Araştırmacıların Katkı Oranları Beyanı

Araştırmanın tüm aşamalarında iki yazar da eşit katkıda bulunmuştur.

Çatışma Beyanı

Yazarların araştırma ile ilgili bir çatışma beyanı bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Afacan, E. (2019). *Spor Felsefesi*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Aras, E., ve Karakaya, Y. E. (2020). Spor Eğitimi Kurumlarında Görev Yapan Akademik Personelin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri: Nitel Bir Çalışma. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*,18(2), 1-12.
- Arslan, H. (1992). *Epistemik Cemaat*. İstanbul: Paradigma Yayınevi.
- Berkes, N. (1997). *İki Yüz Yıldır Neden Bocalıyoruz?1-2*. İstanbul: Cumhuriyet Gazetesi Yayını.
- Bilgiseven, A.K. (1994). *Sosyal İlimler Metodolojisi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Bilir, P., Ay, Ü., ve Çelik, G. T. (2003). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında Örgüt Kültürü. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*,2(1), 117-128.
- Black, C.E. (1967). *The Dynamics of Modernization - A Study in Comparative History*.New York: Harper & Row.
- Candan, N. (2021). *Candan Can'lara Sporla Yaşama Tutunmak*.Ankara: Spor Yayınevi ve Kitabevi.
- Çavuşoğlu, G., Ünver, Ş., Doğan, E., İslamoğlu, İ., ve Özdemir, S. (2015). Spor Bilimleri Fakültesi Öğretim Elemanları İle Diğer Fakülte Öğretim Elemanlarının Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması.*Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri*,10(1), 4-13.
- Çimen, Z., ve Ekenci, G. (2002). Beden Eğitimi Ve Spor Öğrenimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Örgüt Kültürü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*,7(2), 41-56.
- Doğan, B., ve Morali, S. (1999). Üniversite Öğretim Elemanlarının Sporla İlgili Tutumları İle Yaşam Ve İş Doyum Düzeylerinin Spor Yapma Alışkanlıkları İle İncelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*,3(1), 16-27.
- Dolaşır, S., ve Dolaşır, S. (2006). Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğretim Elemanlarının İş Doyumu. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*,4(3), 103-109.
- Dumangöz, P. D. (2021). Spor Bilimleri Alanında Yapılan İletişim Araştırmalarına İlişkin Bir Değerlendirme. *İletişim Çalışmaları Dergisi*,7(3), 425-452.
- Duralı, Ş. T. (2020). *Öyle Geçer Ki Zaman*.İstanbul: Turkuvaz Yayınları.
- Erdemli, A. (1996). *İnsan, Spor ve Olimpizm*.İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Erdemli, A. (2006). *Temel Sorunlarıyla Spor Felsefesi*.İstanbul: E Yayınları.

- Erdemli, A. (2008). *Spor Yapan İnsan*. İstanbul: E Yayınları.
- Ergun, D. (1984). *100 Soruda Sosyoloji El Kitabı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Fişek, K. (1983). *Spor Yönetimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Giddens, A. (1982). *Sociology A Brief but Critical Introduction*. London: Macmillan Education Ltd.
- Güney, T. (1990). *Futbolun Perde Arkası*. İstanbul.
- Kant, I. (1989). *Pratik Usun Eleştirisi* (Çeviri: İsmet Zeki Eyuboğlu). İstanbul: Say Yayınları.
- Karakaya, Y. E., ve Tel, M. (2014). Küreselleşme Çağı Ve Yükseköğretimde Spor Bilimleri Üzerine. *Electronic Turkish Studies*,9(11). 321-331.
- Karakaya, Y. E., & Karataş, B. (2017). Spor Bilimlerinde Lisansüstü Öğretimin Mevcut Durumu Ve İhtiyaçları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1469-1482.
- Kıssal, A., Kaya, M., ve Koç, M. (2016). Hemşirelik ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeyleri ve Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*,3(134), 134-141.
- Koç, Ş. (1992). Neden Spor Bilimleri Fakültesi?, *Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi*,3(9), 11-16.
- Koruç, Z. (1998). Egzersiz Ve Spor Psikolojisi. *Psikoloji Bülteni*,10(4), 76-92.
- Namlı, A. K., ve Temel, C. (2019). Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Lisans Programının Değerlendirilmesi Ve Program Önerisi. *Milli Eğitim Dergisi*,48(1), 321-351.
- Sapir, E. (1929). The Status of Linguistics as a Science, *Language*,5(4), 207-214.
- Sayılı, A. (2001). *Hayatta En Hakiki Mürşit İlimdir*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Semerci, Ç. (2002). Türk Üniversitelerinde Beden Eğitimi Ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları. *Eğitim ve Bilim*,27(125), 36-43.
- Shayegan, D. (1988). *Le Regard Mutil-Schizophrie Culturelle: Pays Traditionnels Face La Modernit*. Paris: Albin Michel.
- Şahin, M. (1998). *Spor Ahlakı ve Sorunları*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Şahinoğlu, A., ve Bebek, G. (2018). Araştırma Görevlilerinin Bilimsel Araştırma Etiğine İlişkin Algıları: Nitel Bir Çalışma. *Annan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*,9(1), 47-58.
- Şirin, E. F., ve Yetim, A. A. (2009). Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Yöneticilerinin Çatışma Yönetimi Stratejilerini Kullanma Düzeylerinin Yönetici Ve Akademisyen Algılarına Göre İncelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*,4(4), 186-198.
- Şirin, Y. E., Aydın, Ö., Öz, G., ve Şirin, T. (2019). Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğretim Elemanlarının Örgütsel Adalet Ve Örgütsel Sinizm Algılamalarının İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*,14(1), 291-306.
- Tanyol, C. (1970). *Sosyolojik Açından Din, Ahlak, Laiklik ve Politika Üzerine Diyaloglar*. İstanbul: Okat Yayınevi.
- Tarcan, S.S. (1935). *Radyo Konferanslarım Üçüncü Kitap*. İstanbul: Ülkü Matbaası.
- Terzioğlu, T. ve Yılmaz, A. (2005). *Anlamak Tutkunu Bir Matematikçi: Cahit Arf*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Turgut, İ. (1992). *Tarihte Tatil Azgelişmişliğin Felsefesi*. İzmir: Bilgehan Matbaası.
- Turgut, İ. (1993). *Bu Toplumun Çıkmazları*. İzmir: Bilgehan Matbaası.
- Turgut, İ. (1994). *Bir Zihniyetin Çözümlemesi*. İzmir: Anadolu Matbaası.
- Turgut, İ. (1995). *Eğitim Üzerine Felsefi Bir Deneme*. İzmir: Anadolu Matbaası.
- Turgut, İ. (1998). *Kaostaki Eğitim*. İzmir: Anadolu Matbaacılık.
- Turgut, İ. (1998b). *Yirmi Birinci Yüzyıl ve Müslümanların Dramı*. İzmir: Onur Ofset.
- Turhan, M. (1958). *Garphlaşmanın Neresindeyiz?*. İstanbul: Yağmur Yayınevi.

- Türegün, E., ve Kaya, A. (2019). Marmara Ve İstanbul Üniversiteleri Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Kitap Okumaya Yönelik Bakış Açılarının Değerlendirilmesi. *Türkiye Spor Bilimleri Dergisi*,3(1), 26-32.
- Tütengil, C.O. (1980). *Az Gelişmenin Sosyolojisi*.İstanbul: Ülken Yayınları.
- Uğraş, S., ve Güllü, M. (2019). Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümlerinin Yeterliliği İle İlgili Öğretmen Görüşleri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,7(2), 57-65.
- Üstün, E.F. (1969). *Bilim, İnsan ve Üniversite*.İzmir: Ege Üniversitesi Rektörlük Yayınları No:31.
- Üstün, E., ve Pulur, A. (2016). Spor Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Öğretim Elemanlarının Mobbing Algı Düzeyleri. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*,3(2), 1-10.
- Yalız, D. (2006). Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Programında Alan Bilgisi Derslerinde Amaçların Gerçekleşme Düzeyi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Eskişehir.
- Yıldırım, Y., ve Taşmektepligil, M.Y. (2011). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarındaki Görevli Akademisyen Personelin Örgütsel Stres Ve Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*,9(4), 131-140.
- Yılmaz, İ. (2008). Beden Eğitimi ve Spor Öğretim Elemanlarının Teknolojiye İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (1), 135-145.
- Ziyagil, M. A. (2014). Spor Bilimleri Alanında Nitelikli Öğretim Üyelerinin Yetiştirilmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*,12(2), 91-107.

İnternet Kaynağı

https://www.uak.gov.tr/DuyuruBelgeleri/2023/8/yokGenelKurulKarari_09082023.pdf (15 Ağustos 2023 tarihinde erişilmiştir)

https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Ulusal-cekirdek-egitimi-programlari/spor_yoneticiligi_cep.pdf (25 Ağustos 2023 tarihinde erişilmiştir)

Bu eser [Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) ile lisanslanmıştır.